

...múlt, jövő ...

Április 19: a rendszeres, havonta megtartott találkozó a Fővárosi Örmény Klub estjén.

Időpontját tekintve éppen az 1915-ös genocídium emléknapjának közelében.

Ne vegye senki olcsó viccnek, ha ezt kell írunk: a klubest legmeghatóbb, legfelemelőbb pillanatáról nem közölhetünk fotót, mert nincs... A háziasszony javaslatára ugyanis a jelenlévő 70-80 ember felállt, némán, vigyázzban... adózott a vérengzések áldozatai emlékére. És nem volt jelen hivatásos fotóriporter, hogy érzelmeket félretéve, csak saját munkájával törődve, felvételeket készítsen az emberekkel telt teremről, ahol némán, meghatódottan és elgondolkodva áll örmény származású és nem örmény származású egyaránt...

Ezt az ünnepi, szomorú gondolatokkal teli pillanatot megelőzte *dr. Issekutz Sarolta* előadása a témáról. A háziasszony immár legalább egy évszázados eseményeket és a korabeli, erdélyi magyarörmény Armeniában Szongott Kristóf által fordított sajtójelentéseket idézett fel.

Gondolatmenete az volt, hogy amit egyetlen emléknap kapcsán 1915-ös népirtásnak nevezünk, az a legkevésbé sem 1915-ben kezdődött. Fájdalmas bizonyosságul az Armenia 1904-es évfolyamából idézett két hírt.

A két rövid, tömör iszonyat a következő: (miután ezúttal nem a kulturális csemege a lényeg, hanem... hanem maga a tény, ezért nem a száz évvel ezelőtti, eredeti, Szongott-féle helyesírással ismétljük a szöveget:)

Marzuan városában (Törökországban) tűz ütött ki, mely irtózatosságon pusztított azon városrészekben, hol az örmények és görögök laktak: 600 ház és 200 bolthelyiség égett le.

Azt gyanítják, hogy a várost a törökök gyújtották fel és e gyanút táplálja még az a körülmény is, hogy a szerencsétlenség színhelyére érkezett két csapat török tűzoltó közül bár egyetlen egy még kísérletet sem tett arra, hogy a tüzet oltsa. Sőt, ellenkezőleg, a hír most is megcáfolatlanul tartja magát, hogy víz helyett kőolajat (petruleom) fecskendeztek az örmények házáira.

Menekülés közben, a futás zűrzavarában hetven kis örmény gyermeket tapostak össze, kik szörnyethaltak. Az örmények anyagi kárát, mit ezen tűzvész alatt szenvedtek, 1 millió forintba becsülik.

A másik hír, ugyancsak az Armenia 1904-ik évfolyamából:

A fenyegetett örmények. Konstantinápolyi táviratok szerint *Erzerumban* a különböző kurd törzsek újból támadást akarnak intézni az örmények ellen, hogy elfoglalják azoknak birtokait. Ezen szándékukban az utóbbi időben nem akadályozták meg az Oroszország határát átlépő néhány száz zavargót. Ezek ezidő szerint *Szászun* környékén vannak és a vilajetbeli hatóságoknak katonai üldöztetésüket el kellett (volna) rendelniük. Az erzerumi orosz konzul kozákcsapatot kért a konzulátusok védelmére és az esetleg hozzájuk menekülő örmények védelmére. A helyzet a kurd-örmény vilajetekben, tekintettel az igen ellenszenvessé vált hámidie-lovasságra, egyre súlyosabb, igen komoly és erélyes rendszabályokra van szükség, hogy az erőszakoskodásoknak elejét vegyék...

Külön, a második híradással kapcsolatban, keserű iszonyattal tölti el az embert az, hogy a kurdok, akiket a XX. század elején a török hivatalos körök hallgatólagosan, kimondatlanul is "felhasználtak" örményirtásra, néhány évtizeddel később maguk áldozatai nap mint nap az immár ellenük irányuló, népirtás-jellegű tevékenységeknek... (Ezt a hírekből évek óta tudjuk.)

S az embert még véletlenül sem valamiféle káröröm fogja el, hanem a mély szomorúság...

Ezeket, a háziasszony által elmondott s ismertetett tényeket és gondolatokat követte a döbbsent, őszinte, egyperces néma felállás.

"Ó, Uram, hozz békét az emberek szívébe..."

A klubest második része pedig - mondhatni, immár hagyományos ez a Fővárosi Örmény Klub estjeinek sorában - ismét meglepetést hozott.

Vendégeink voltak: *Kátai Mihály* festő- és zománcművész, valamint *Szilvay Ingrid* orgonaművész, akiről már tapasztalatból tudjuk, hogy szépen énekel.

Nos, a meglepetés az volt, amit a művészpáros ajándékaként Szilvay Ingrid hozott. Előző, áprilisi számunkban elolvasta a magyarul és Szongott átírásában örményül is közölt húsvéti dalszöveget... és zenei képzettsége révén rájött, hogy az örmény szöveg ritmusa, prozódíája tökéletesen egyezik *Bartók Béla Román táncok* című, zongoraátíratban jól ismert, egyik dallamával, amelyet népdalkutató útja során jegyzett le a nagy zeneszerző románok között s amelyről feltételezhető, hogy - hajlásai, dallammenete - örmény eredetű...

Dalt hallottunk hát Szilvay Ingridtől... az előbb említett dallamra, az előbb említett szöveggel...

Ezután Kátai Mihály beszélt színesen, érdekesen arról, miként látja festőként a világot, részletesen mesélt az elmúlt évtizedekben (a 60-as és 70-es években) a hivatalos kultúrpolitika ellenséges hozzáállásáról a tűzzománc kérdésében.

Kátai külön tehetsége, hogy olyan, bonyolult művészettechnikai kérdésekről (s ilyen a tűzzománc körül bőven akad) élvezetesen tud beszélni, magyarázni, mint például az, hogy hány fokon s milyen pigmenteket lehet az üvegmasszába égetni...hogy a művész olyan eredményt érjen el, amilyent szeretne... S hogyan él együtt ő, az alkotó és az anyag, valamint a tűz - az elemi világ részei - a munkában, miként kell neki elfogadnia a természet önálló hatását, vagy éppen küszködni vele.

Kátai Mihály beszélt ezután általános életfelfogásáról, világképéről is, érdekes - természetesen: vitatható - módon eredeztetve a képzőművész anyaggal való küszködésének tapasztalataiból a nemzeti-politikai-emberi-társadalmi egészre vonatkozó, illetve a történelem folyamával kapcsolatos felfogását.

A klubestet az ő műveit ábrázoló, vetített képekkel színesítette.

dcs

május, május, május...

***Kövér István* úr (Budakeszi) alapvetően a Gudenus-féle könyvre alapozva elkészített egy naptár-jellegű összeállítást. Itt most a májushoz valamiképpen kapcsolódó, s a magyar kultúrában, közigazgatásban, honvédelemben, művészetekben komoly szerepet betöltő személyeket sorolja fel.**

BOCSÁNCZY ADOLF - honvéd százados

1830., ? - + 1884. máj. 9. Zilah. Nemesi származású. 1872-1875. országgyűlési képviselő. Szilágy megye alispánja, Szilágysomlyó polgármestere. *Gudenus: 16. - Bona: Kapitányok 123; - Örmény hősök.*

BOGDÁNOVITS VIRGIL, *pojeni* - honvédhuszár százados

* 1829. dec. 6. Elemér - + 1899. máj. 10. Nagybecskerek. Apja B. Dávid, cs. kir. százados, *Bona: Kapitányok 126; - Örmény hősök.*